

Larysa Denysenko • Masha Foya

MAJA

och hennes VÄNNER

BONNIER
CARLSEN

Lärarhandledning
av Linda Engvall

Bonnier Carlsen översätter och ger ut *Maja och hennes vänner*, en barnbok skriven av Larysa Denysenko och illustrerad av Masha Foya. Intäkterna från boken går till förmån för Unicef Sveriges arbete med att hjälpa barn i Ukraina.

Om boken

Maja och hennes vänner gavs ursprungligen ut i Ukraina 2017 och berättar om Maja och hennes 16 klasskamrater som alla har olika familjesituationer. Det är en berättelse om vanliga ukrainska barn och deras familjer, och om deras liv i ständigt hot om krig sedan Rysslands ockupation av delar av Ukraina 2014.

Om författaren

Larysa Denysenko är en välkänd författare, advokat, människorättsaktivist, TV- och radiojournalist och medlem i ukrainska PEN. *Maja och hennes vänner* skrevs för att belysa hur alla barn har rätt att leva i säkerhet och trygghet, oavsett hur många föräldrar de har, om de är föräldralösa, har skilts från sina föräldrar på grund av krig eller har fått fly från sina hem.

I februari 2022 skrev författaren: ”Jag skrev boken om olika ukrainska barn och deras olika familjer 2017 när Ryssland hade erövrat Krim och tillfälligt ockuperat delar av Donetsk och Luhansk. Jag skriver dessa ord från hallen i mitt hem i Kyjiv i dånet från en rysk angripares eld. Jag kan tänka mig att en av Majas klasskamrater nu ber i ett skyddsrum, en annan skriver ett brev till sin fängslade pappa i Ryssland, och en tredje har redan förlorat en älskad ... Krig är alltid mot barn. Med den här texten vill jag skrika till världen att barnen i mitt land behöver internationellt skydd.”

Om illustratören

Masha Foya kommer från Kyjiv, och har studerat vid Kyjivs Polytekniska universitet. Hon har illustrerat ukrainska tidskrifter, böcker och annat.

INTRODUKTION

Boken Maja och hennes vänner tar upp ämnet krig och olika familjesituationer. Den är skriven för att skapa förståelse för hur krig kan drabba familjer, människor och framför allt barn. Författaren Larysa Denysenko skriver ”Krig är alltid ett krig mot barn”. I det här lärarstödet hittar du förslag på frågeställningar utifrån bokens olika teman. Utgå från eleverna och anpassa frågeställningarna därefter. Eleverna du har framför dig har likt Majas klasskamrater olika erfarenheter av krig och olika familjerelationer. Genom att läsa och samtala om bokens teman och budskap kan du belysa allas lika värde och rätt till ett liv i säkerhet och trygghet för att leva och må bra.

PRATA OM SVÅRA SAKER

Att prata med eleverna om svåra saker som krig och konflikter är inte alltid lätt. Nedan hittar du några tips att tänka på. Boken Maja och hennes vänner kan öppna upp för frågor och funderingar. I det här materialet hittar du förslag på frågeställningar. Utgå från elevernas ålder och funderingar och anpassa frågeställningarna därefter. Du kan läsa mer på följande hemsidor.

Källor:

<https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/foralder/prata-om-tragedier-och-katastrofer/>
<https://www.raddabarnen.se/vad-vi-gor/katastrofer/barnen-i-ukraina/psykolog-sa-pratar-du-med-barn-om-ukraina/>
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/att-prata-med-barn-och-unga-om-krig-och-kriser>
<https://www.krisinformation.se/detta-kan-handa/handelser-och-storningar/oro-for-omvarldslaget/oro-for-omvarldslaget/fragor-och-svar-till-barn>

- Lyssna in eleverna.
- Svara sakligt och enkelt på det som eleverna undrar.
- Ta reda på fakta och prata om falska nyheter som sprids på internet.
- Var trygg och lugn.
- Lova inget.
- Överför inte oro.
- Ge hopp. Många i världen arbetar för att få ett slut på kriget.
- Värna om era vanliga rutiner.

Före läsningen

Reflektera över titel och bokomslag

- Vem är Maja, tror ni? Vad kommer vi att få veta om hennes kompisar, tror ni? Rita eller skriv.
- Vem är författaren? Vem är illustratören?
- Bekanta er med boken och läs baksidestexten.
- Undersök bokens karaktärsgalleri.

Presentera boken

I den här boken kommer ni att få lära känna Maja och hennes vänner och deras olika familjesituationer. Krig kan leda till att familjer splittras, och med den här boken vill författaren förmedla att i all hemskhet och oro är det viktigaste att få känna trygghet, säkerhet och kärlek.

Utgå från elevernas erfarenheter och bygg upp förståelse.

Vet ni vad krig är? Har ni hört eller läst om krig förut? Eller har ni själva upplevt det? Vilka orsaker kan ligga bakom krig och vilka konsekvenser kan krig få, tror ni?

Visa gärna var Ukraina och Ryssland ligger på en karta och platserna som nämns i boken.

Under läsningen

Gör olika textkopplingar: koppla innehållet till elevernas erfarenheter, intressen och funderingar. Tänk på att eleverna kan ha olika erfarenheter av krig och konflikter. Elevanpassa frågeställningarna så att de känns relevanta för eleverna.

Stanna upp vid svåra ord eller uttryck under läsningen. Eleverna kan även göra egna ordstopp genom att på något sätt visa att de vill ha ett ord förklarat.

Stanna upp, tänk högt och ställ frågor till texten där svaret går att finna på, mellan och bortom raderna. Använd gärna de föreslagna diskussionsfrågorna men anpassa efter eleverna.

Undersök illustrationerna. På vilket sätt förstärker och samspelar illustrationerna med texten?

Efter läsningen

Sammanfatta det ni just läst.

- Vad var det viktigaste budskapet i texten upplever ni?
- Vem eller vilka handlade det om?
- Vilka olika miljöer fanns med i berättelsen?
- Red ut oklarheter och kvarstående frågor.

Delge varandras inre bilder. Rita eller gör det muntligt.

Låt eleverna ställa egna frågor till texten. Skriftligt eller muntligt. Jag undrar ...

Skriv egna frågor till texten där svaret går att finna på, mellan och bortom raderna.

Plocka ut ord som beskriver personliga egenskaper (hur någon är) hos karaktärerna i boken.

Vilka tankar och känslor väckte berättelsen hos er?

Samtala om berättelsens budskap.

- Tycker ni lika eller olika?
- Vad tyckte eleverna mest om?
- Vad i berättelsen gjorde störst intryck och varför?

Låt eleverna berätta om en karaktär från berättelsen och vilka tankar som väcktes.

Finns det något som ni fortfarande funderar över?

Koppla till egna erfarenheter eller en annan bok

Fanns det någon händelse i boken som påminde om något ni själva har varit med om? När och på vilket sätt?

Har ni läst någon annan berättelse som påminner om *Maja och hennes vänner*. Fanns det någon händelse eller att berättelsen påminde om en annan bok som ni läst?

Fundera över vilka kopplingar ni kan göra mellan bokens innehåll och tema med händelser i omvärlden? Kanske har ni läst eller sett något på nyheterna?

ÖVERGRIPANDE FRÅGESTÄLLNINGAR

Karaktärerna

- Vem är berättaren i boken, tror ni?
Vilka karaktärer får ni träffa genom berättelsen?
Vad får ni veta om dem?
Får ni veta vad karaktärerna gillar? Vad, i så fall?
Får ni läsa om vad som gör dem glada, ledsna eller arga? Vad, i så fall?
Hur kommer karaktärernas känslor till uttryck?
Vad förenar karaktärerna i boken, tycker ni?
Jämför likheter och skillnader mellan två karaktärer från boken.
Jämför likheter och skillnader mellan er och en karaktär.
Finns det någon karaktär som ni identifierar er med?
Vad skulle ni vilja säga till någon av karaktärerna?
Vad skulle ni vilja berätta?
Författaren skriver att ett namn är viktigt. Varför är ett namn viktigt, tycker ni?
Berätta hur ni tänker.
Vad heter ni? Vad betyder ert namn för er?
Ibland kallas karaktärerna för ett annat namn än sitt eget, hur kommer det sig?

Familjekonstellationer

- Alla familjer kan se olika ut, det betyder inte att någon familj är bättre eller sämre än någon annan. Vilka olika familjekonstellationer och relationer får ni möta i berättelsen? Vad är viktigt för karaktärerna? Vad är viktigt i en familjere-
lation för er?
Fröken Julia säger att kärlek och respekt är viktigast. Vad tycker ni är viktigast?
Vad behövs för att leva och må bra, tycker ni? Rita eller skriv

Trygghet

- Vad betyder trygghet?
Med vem, vilka eller vad känner karaktärerna i boken trygghet?
Vad gör er trygga?
Vem, vilka eller vad får er att känna trygghet?
Vem eller vilka kan ni prata med om ni inte känner trygghet?
Finns det trygga vuxna på skolan att prata med? Skulle ni vilja ändra något för att öka tryggheten på skolan? Berätta.
Om det börjar en ny klasskamrat i klassen vad kan vi göra då för att hen ska känna sig trygg och trivas? Skriv en lista med elevernas förslag.

Krig

På vilket sätt drabbas karaktärerna i boken av krig?

Vad betyder det att vara flykting?

Vad betyder det att fly?

Varför kan människor ibland tvingas fly eller flytta?

Vad är det för skillnad mellan flytt och flykt?

Vilka konsekvenser kan flytt eller flykt få?

Vad känner ni till om krig? Finns det något som ni undrar över?

Vilka orsaker kan ligga bakom krig? Vilka konsekvenser kan krig få?

Vilka sätt skulle ni säga är bra sätt att komma fram till en möjlig lösning på krig?

Vänskap

Vilka är Majas vänner?

Hur beskrivs vänskapsrelationerna mellan karaktärerna i boken?

Vad utmärker en bra vän, tycker ni?

Svek

Vad menas med svek?

På vilket sätt har karaktärerna i boken upplevt svek?

Har ni känt er svikna någon gång? Varför då?

Längtan

Vad längtar karaktärerna till?

Vad längtar karaktärerna efter?

Har ni längtat efter någon eller något någon gång?

Känner ni längtan nu? Vad tycker ni man kan göra om längtan blir för stor?

Saknad

Vem, vilka eller vad saknar karaktärerna? Hur beskrivs saknad i berättelsen?

Har ni saknat någon eller något någon gång? Vad fick er att må bättre? Vad tycker ni man kan göra om saknaden blir för stor?

Kärlek

Hur beskrivs kärlek i boken? Vad är kärlek för er? Vad är viktigt med kärlek, tycker ni?

Relationer

Vilka olika typer av relationer fick vi läsa om? Kan ni komma på några andra typer av relationer? Kan ni känna igen er i någon av relationerna i berättelsen? Vilka likheter och skillnader kan ni hitta i berättelsen mellan hur ni lever och hur någon av karaktärerna lever?

INSPIRATIONSFRÅGOR TILL BOKEN

MAJA

Vad får ni veta om Maja?

Vad tycker Maja om? Vad tycker ni om?

Kan ni komma på några likheter och skillnader mellan Majas klass och vår klass?

Föreställ er att vår klass får "tramsingen". Vilken rolig eller läskig historia skulle ni berätta?

SOFIA OCH SOLOMI

Vem är Sofia bästis med, tror ni?

Vem är berättaren?

Hur kommer det sig att Sofia kallas Sofia Ett?

Vad kallar klassen Sofia och hennes tvillingsyster?

Vad säger fröken Julia då?

SOFIA TVÅ

Varför tror ni att Sofia Två hellre vill vara Sofia Ett?

Vad får ni veta om Sofia Tvås familj?

Sofia Två vill inte säga styvmor till sin andra mamma, varför då?

SOFIA TRE

Varför har Sofia Tre och hennes mamma flyttat, tror ni?

Vad får ni veta om Sofias pappa?

Vad känner ni till om krig?

Har ni behövt flytta eller fly från ett annat land, ort eller stad? Hur kändes det eller hur tror ni det skulle kännas?

DANYLO

Vad får ni veta om Danylo?

Ibland vill inte människor att man letar efter dem, varför då tror ni?

Vem är det som är kär i Danylo?

Det är en hemlis, har ni några hemlisar?

En del hemlisar är bra en del är dåliga, hur kommer det sig tror ni?

AKSANA

Alla barn har rätt till ett eget namn. Vad är ert namn?
Vad menas med att man inte ska göra om någons namn, tror ni?
Aksanas mamma lever inte längre, vad planterar man vid skolan till minne av hennes mamma?
Har ni förlorat någon som betytt mycket för er?
Vad får er att minnas den personen?

CHRYSTYNA

Vem bor Chrystyna med?
Varför bor hon med sin mormor?
Några från klassen retar henne, vad kallar de henne och varför då?
Vad säger fröken Julia då?
Vad tycker ni man kan göra om någon retas och säger taskiga saker?
Hon lär sin pappa engelska ord, kan ni ord på andra språk?

KYRYLO

Vad menas med föräldralös?
Hur kommer det sig att Kyrylo bor på barnhem?
Hur är det på barnhemmet?
Om ni fick bestämma, hur tycker ni att det ska vara på barnhemmet och vad ska man få göra?
Borys är Kyrylos mentor, vad menas med det?
Hur beskrivs Borys? Vad betyder han för Kyrylos?
Kyrylos vill resa när han blir stor. Vart skulle ni vilja resa?

NASTIA OCH NAZAR

Vad får ni veta om Nastia och Nazars familj?
Vem i er familj är ni lika, till sättet eller till utseendet?
Varför får de inte veta något om sina pappor, tror ni?

TYMKO

Vad menar fröken Julia med att Tymko är den som förenar alla?
Många barn bor på flera platser och har flera hem, resonera kring att ha flera hem.
Alla har inte ett hem. Vad tycker ni är viktigt med ett hem?
Har ni varit på en konsert någon gång?

JEVA

Hur beskrivs relationen mellan Jeva och hennes styvpappa?

Hur kommer det sig att Jeva känner sig orolig?

Vad säger fröken Julia då?

TAJA OCH LEV

Hur beskriver Maja den äkta kärleken i Taja och Levs familj?

Har ni syskon?

Hur är det att ha syskon?

Hur är det att inte ha syskon?

RAIS

Varför flyttar Rais och hans familj?

Han är ofta ledsen, varför tror ni?

Vad gör ni om ni blir ledsna för att det ska kännas bättre?

Vad menas med krimtatar?

PETRO

Vad får ni veta om Petro?

Vad är en släkt?

Petro har en stor släkt, hur märks det?

MAJA

Vad får ni veta om Maja och hennes familj?

Vad säger fröken Julia?

Att vara omgiven av kärlek och respekt är viktigast, säger fröken Julia.

Vad tycker ni är viktigast i en familj?